

Kazimierz Piwowarski

"Lernziel : Schülinteresse : zur Praxis der Motivation in Religionsunterricht", Horst Klaus Berg, Stuttgart-München 1977 : [recenzja]

Collectanea Theologica 50/1, 206-207

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sowań teologii duszpasterskiej. Do zwrotu w tej dziedzinie dojdzie w połowie wieku XX pod wpływem prac P. Tillicha.

Ostatni okres w teorii i praktyce duszpasterskiej zaczął się około roku 1950 i stoi pod hasłem duszpasterstwa całościowego. Zwrócono uwagę na potrzebę reformy studium teologii duszpasterskiej. A. D. Müller domagał się szerszego wprowadzenia do programu studiów osiągnięć psychologii, zwłaszcza psychologii głębi. Powstające po drugiej wojnie światowej instytucje pastoralne zaczęły te postulaty realizować. W okresie tym zdawano sobie sprawę z potrzeby duszpasterstwa. Pytaniem, które zajmowało teoretyków i praktyków, było zagadnienie metod. W tym czasie doszło pod wpływem prac P. Tillicha do współpracy teologii z psychologią głębi. Zastugą jego jest ukazanie, że osiągnięcia psychologii głębi mogą okazać się bardzo pomocne w konkretnej pracy duszpasterskiej. Do ożywienia i sprecyzowania tego zagadnienia przyczynił się szczególnie D. Rössler. Domaga się on, by uwzględniano różne szkoły psychoanalityczne. Trzeci okres znajduje się pod wpływem personalizmu i egzystencjalizmu filozoficznego i rozumie psychologię jako drogę do naświetlenia egzystencji człowieka.

Przyjęcie osiągnięć i niektórych metod psychologii głębi doprowadziło do przesunięcia akcentów w praktyce duszpasterskiej końca lat sześćdziesiątych. Coraz więcej uwagi poświęca się indywidualnym nastawieniom i przekonaniom oraz rozumieniu osobistych przeżyć. Szczególnie J. Scharfenberg podkreślał, że psychologia pastoralna może być dużą pomocą w rozumieniu człowieka. Ważnym jest przy tym przestudiowanie biografii konkretnego człowieka oraz rozmowa z nim. W związku z tym zwraca się także uwagę na znaczenie nastawienia i sytuacji psychicznej duszpasterza. Mimo wielu zajęć nie może on zapominać, że ważną jest również formacja jego osobowości. Dzięki temu będzie on nie tylko znał lepiej swe reakcje i odczucia, ale także możliwości i granice swej pracy.

Drugą część omawianej pozycji stanowią teksty autorów omówionych w części pierwszej. Dzięki liniom rozwojowym ukazany w wstępie można łatwiej zrozumieć poszczególne teksty oraz dostrzec wyraźniej rozwój problematyki. Przez doprowadzenie przeglądu tekstów aż do naszych czasów ukazał autor jakie problemy stoją przed dzisiejszym duszpasterstwem. Na pierwsze miejsce wysuwa się pytanie, w jakim stopniu możliwym jest przyjęcie przez teologię duszpasterską metod i technik nauk humanistycznych. Otwarty pozostaje także stosunek teologii i wiary do psychologii głębi. Warto tu podkreślić, że ostatnio ukazują się w RFN coraz częściej publikacje nawiązujące do teorii Tillicha o znaczeniu symboli religijnych.

Omawiana praca może okazać się pomocna także dla duszpasterza polskiego. Ukazuje ona bowiem bogactwo różnych aspektów jego pracy przy podkreślanu, że jego zadaniem jest zarówno przekaz wiary i konkretna pomoc. Duszpasterstwo rozumiano bowiem zawsze jako świadectwo i poradnictwo.

ks. Kazimierz Piwowarski, Monachium

Horst Klaus BERG, *Lernziel: Schülerinteresse. Zur Praxis der Motivation im Religionsunterricht*, Stuttgart-München 1977, Calwer Verlag-Kösel-Verlag, s. 240.

Jednym z podstawowych warunków udanej katechezy jest obudzenie zainteresowania poruszonym tematem przez odpowiednią motywację. Książka H. K. Berga, profesora ewangelickiej teologii i pedagogiki religijnej, ma być dla katechety pomocą na tym odcinku jego pracy. Autor zacieśnia swą pracę do zagadnienia motywacji w stadium przygotowawczym lekcji.

Drogę, jaką można doprowadzić do odpowiedniej motywacji, ujmuje autor w trzy punkty. Pierwszym jest obudzenie chęci poznania zapowiedzianej te-

matyki. Jest to zwykle łatwe zadanie, gdyż dziecko jest nastawione na poznanie nowych treści. Nauczyciel posiada tu liczne możliwości jak wywołanie zaciekawienia, interesujące przedstawienie tematu, ukazanie, że temat dotyczy osobliście każdego ucznia, że ma on wiele aspektów, które należy poznać, czy wreszcie zapowiedzenie takiego przebiegu lekcji, który daje uczniom możliwość aktywnego współpracowania. Szerzej omawia autor tzw. zasadę niezgodności. Polega ona na przedstawieniu problemu, który wywołuje konflikt z wiedzą czy wyobrażeniami uczniów na dany temat i przez to pobudza ich do pytań i szukania właściwej odpowiedzi.

Drugi zespół zagadnień odnośnie do motywacji dotyczy wykorzystania zainteresowań ucznia czyli włączenie posiadanych już przez niego doświadczeń w planowany temat. Należy więc budować na posiadanej wiedzy ucznia. Nauczyciel musi ukazać uczniowi, w jakich sytuacjach zdobywana wiedza może być dla niego pomocą. Ważnym jest tu także poznanie emocjonalnego nastawienia ucznia oraz zbadanie, jakie aspekty planowanego tematu mogą być dlań szczególnie interesujące.

Często jednak uczeń nie potrafi uzewnętrznić swych oczekiwań czy zainteresowań i wtedy powinien mu pomóc nauczyciel. To zagadnienie omawia autor w trzecim zespole zadań. Za pomocą różnych metod należy przekonać ucznia, że mimo wszystko ma on już pewne zdanie czy wiadomości na zapowiadany temat. Dalej należy go pobudzić do refleksji nad posiadanymi wiadomościami oraz pomóc mu do uzewnętrznienia własnego zdania i zainteresowań. Jest to możliwe, jeśli da się uczniowi pewność, że może on także czynnie wpływać na przebieg lekcji oraz wyrobi się w nim zdolność uzewnętrzniania swych zainteresowań.

Dużo miejsca poświęca Berg środkom i metodom, jakie należy stosować w praktyce motywacyjnej. Zdaje on sobie sprawę, że nie jest możliwe dokładne ich omówienie i dlatego porusza szerzej tylko niektóre. Należy tu najpierw ankietę, która pozwala zainteresować i zmobilizować uczniów do współpracy, jednak pod warunkiem, że włączy się ich w proces jej przygotowania, przeprowadzenia i opracowania wyników. Przy niektórych tematach można ankietę rozszerzyć przez interwiew lub zebranie przez uczniów wiadomości na dany temat np. z prasy. Metodą dość znaną jest także przedstawienie określonej tematyki w formie scenicznej lub tzw. gry ról. Pozytywną rolę spełnia przy niektórych tematach posługiwanie się karykaturą.

Autor omawianej pozycji wie dobrze, że problem włączenia uczniów w planowanie lekcji lub w jej przebieg napotyka na liczne opory i dlatego podkreśla mocno, że zagadnienie to należy uczynić jednym z głównych zadań nauki religii i to od pierwszej klasy. Uczeń, którego uda się uaktywnić, będzie uczył się nie tylko chętnie, ale i efektywniej i dzięki temu będzie się stawał coraz pełniejszym chrześcijaninem.

Książka Berga zawiera wiele ciekawych propozycji na temat problemu motywacji. W całości jest jednak mało przejrzysta i dość trudna. Niekiedy trudno dostrzec w niej linie przewodnie. Dzięki licznym przekładom i wskazówkom może jednak być pomocna w konkretnej pracy katechetycznej.

ks. Kazimierz Piwowski, Monachium

Theodor EGGERS, *Religionsunterricht und Erfahrung. Zur Praxis und Theorie des Religionsunterrichts in der Primarstufe*, München 1978, Kösel-Verlag s. 206.

Od kilku lat ukazuje się w RFN wiele pozycji na temat doświadczenia. Jego znaczenie dla nauki religii podkreślano już w końcu lat sześćdziesiątych w koncepcji nauczania ukierunkowanego na problemy ucznia. T. Eggers przedstawia w swojej pracy, w jaki sposób ujmowano zagadnienie doświadczenia w nauce religii dla klasy III i IV w latach 1963—1977. Pod tym aspek-